

روش تدریس و تمرین قرائت

تدریس، تمرین و ارزش‌یابی این درس نیز براساس روش کلی، به ترتیب زیر اجرا می‌شود.

- ۱- پیش‌قرائت گروهی
- ۲- تمرین کردن با نوار قرائت آیات درس و رفع اشکالات جمعی
- ۳- بازخوانی ترکیبات مشکل با نوار
- ۴- تک‌خوانی هر دانش‌آموز به میزان ۱ تا ۲ سطر و رفع اشکالات فردی
- ۵- پاسخ به پرسش‌های دانش‌آموزان

شیوه‌ی رفع اشکالات

اشکالات قرائت دانش‌آموزان نیز براساس روش کلی به ترتیب زیر اصلاح می‌شود.

- ۱- توجه دادن و سؤال کردن از علامتی که دانش‌آموز آن را خوانده است.
- ۲- مقایسه‌ی کلمه‌ی غلط با صحیح
- ۳- تکرار جمله به صورت جمعی و فردی
- ۴- نوشتن ترکیبی که اشتباه شده است روی تابلو و اشاره‌ی فنی به بخش‌ها برای بخش‌خوانی و شمرده‌خوانی دانش‌آموزان.

برای مطالعه دبیران

تذکرات خاص درس

- ۱- تأکید بر اتصال حرکت قبل از حروف ناخوانا به ساکن یا تشدید و بیان کامل حروف مشدد در ترکیبات فی السَّمَاوَاتِ، فِي الْأَرْضِ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ، يُحِبُّ الَّذِينَ، صَفًّا، كَانَهُمْ، لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ، عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ، مُصَدِّقًا، يَدْعَى، مِنَ التَّوْرَةِ، مُبَشِّرًا، بَعْدَى اسْمِهِ وَ، بِالْبَيِّنَاتِ، مِمَّنْ افْتَرَى، عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ، إِلَى الْإِسْلَامِ، لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ.
- ۲- توجه به ناخوانا بودن «الف» بعد از «واو» آخر در کلمات ءَامَنُوا، تَقُولُوا، زَاغُوا، قَالُوا.
- ۳- توجه به درست خواندن ترکیبات همزه در کلمات ءَامَنُوا، تُؤذِنُنِي، يَأْتِي.
- ۴- توجه به کشیده خواندن شکل های کوچک حرکات کشیده در کلمات سَبِيلِهِ، لِقَوْمِهِ، بَعْدَى اسْمِهِ وَ.

۵- توجه به حالت وقف بر کلمات فِي الْأَرْضِ، لِقَوْمِهِ، مِنَ التَّوْرَةِ.

۶- موارد ادغام و اقلاب که ممکن است برای دانش آموزان مورد سؤال باشد :

«بُنْيَانٌ مَّرْصُوعٌ، وَقَدْ تَعْلَمُونَ، مُصَدِّقًا لِمَا، مُبَشِّرًا بِرَسُولٍ، مِنْ بَعْدَى اسْمِهِ وَ، سِحْرٌ

مُبِينٌ».

یادآوری قواعد روخوانی

۱- هر کس با یکی از قواعد روخوانی در این درس و این جلسه با حفظ برای خود، جدولی در کتابش بنویسد و باقی کلاس هم با هم نگاه کنند و این جدول را بخوانند و هر کس از این جدول بیگانه بود، باقی کلاس از او بیگانه شود و بیگانه شدن او از کلاس است.

دانش آموزان خود را با نام های گذشته یا سرها و شکل های زیر آشنا کنید. این کار را با آوری از یاد، مثل های هر روز با آنها و صورت های خوش و حسن و حالت صورتی بخوانید.

بسم	بسم	بسم	بسم
بسم	بسم	بسم	بسم
بسم	بسم	بسم	بسم
بسم	بسم	بسم	بسم
بسم	بسم	بسم	بسم

انس با قرآن در خانه (قسمت الف)

براساس برنامه‌ی کلی و مانند درس قبل، تکلیف قرائت عبارت است از:

- ۱- قرائت آیات درس برای اعضای گروه و افراد خانواده؛
- ۲- تمرین کردن با نوار قرائت آیات درس (در صورت امکان)؛
- ۳- همکاری با افراد ضعیف و حفظ آیات درس در صورت علاقه‌مند بودن.

ارزش‌یابی قرائت

براساس برنامه‌ی کلی و مانند درس قبل، ارزش‌یابی قرائت به ترتیب زیر انجام می‌شود.

- ۱- پرسش درباره‌ی آیات درس در جلسه‌ی بعد، خواندن آیات توسط هریک از دانش‌آموزان به میزان ۲ تا ۳ سطر و ثبت نمره‌ی آن‌ها؛
- ۲- هر ۱۰ نفر تقریباً یک دور آیات درس را می‌خوانند؛
- ۳- برای افرادی که با صوت زیبا و شبیه نوار می‌خوانند یا در تقویت قرائت افراد هم‌گروه خود تلاش مؤثر می‌کنند، می‌توان برای هر مورد تا ۲ امتیاز تشویقی منظور کرد یا در صورت امکان، جوایزی به آن‌ها اهدا نمود.

روش تدریس مفاهیم (کار در کلاس)

جدول ۱ (کلمات)

روزگار	پیامبر	گفت	سیر	هدایت می‌کند
باز با آنها	این	را	را	را
را	را	را	را	را
را	را	را	را	را
را	را	را	را	را
را	را	را	را	را
را	را	را	را	را
را	را	را	را	را
را	را	را	را	را
را	را	را	را	را
را	را	را	را	را

این جدول، به شیوه‌ای که در بخش «کلیات» و درس قبل توضیح داده شد، تدریس می‌شود. برخی از نکات قابل توجه به شرح زیر است.

۱- معنای کلمات «رَبِّ، رَسول، لا یهدی، ظالمین» به راحتی قابل تشخیص است؛ این کلمات به معنای «پروردگار، پیامبر، هدایت نمی‌کند، ستمگران» است.

۲- ضمیر «ه» در جدول به دو صورت چسبان و غیرچسبان نوشته شده است؛ مانند «أَجْرُهُ، بهی» که هر دو به معنای «او» یا «ش» است. به دانش‌آموزان یادآوری کنید که «ه» فقط به معنای «او» و «ه» فقط به معنای «ش» نیست.

۳- شما ممکن است تصور کنید که معنای کلمه‌ی «قال» را نمی‌توان حدس زد. در این صورت، دانش‌آموزان پس از یافتن معنای سایر کلمات به این نتیجه می‌رسند که معنای «گفت» متعلق به کلمه‌ی «قال» است.

به دانش‌آموزان پیاموزید که در این مواقع یا در صورت فراموش کردن معنای یک لغت، می‌توانند با مراجعه به فهرست لغات آخر کتاب آن را پیدا کنند. روش پیدا کردن کلمات این فهرست را به آن‌ها پیاموزید.

۴- ممکن است چنین به نظر برسد که می‌توان «رَسول» را «فرستاده» نیز معنا کرد. این صحیح است ولی معنای پیامبر برای دانش‌آموزان روشن‌تر است. بهتر است در این گونه موارد، شما نیز معنای دوم یا سوم برای این گونه کلمات نگویید؛ زیرا معنا کردن یک کلمه با فقط یک کلمه‌ی دیگر از نظر

آموزشی صحیح‌تر و اصولی‌تر و یادگیری آن نیز ساده‌تر است.

۵- دانش‌آموزان اصولاً حدس می‌زنند که «لا يَهْدِي» یعنی «هدایت نمی‌کند» ولی ممکن است دانش‌آموز باهوشی بپرسد که مگر در جلسه‌ی پیش نخواندیم کلمه‌ی «لا» یعنی «نیست» پس معنای این کلمه می‌شود «نیست هدایت می‌کند». برای بچه‌ها توضیح می‌دهیم که کلمه‌ی «لا» گاهی به این صورت معنا می‌شود: يَهْدِي = هدایت می‌کند لا يَهْدِي = هدایت نمی‌کند

جدول ۲ (ترکیب‌ها)

بَدَأَ	بَدَأَ
بَدَأَ	بَدَأَ
بَدَأَ	بَدَأَ
بَدَأَ	بَدَأَ
بَدَأَ	بَدَأَ
بَدَأَ	بَدَأَ

این جدول نیز به روشی که در بخش کلیات و درس قبل بیان شده است، تدریس می‌شود. نکات قابل توجه به شرح زیر است.

۱- توجه داشته باشید که هرگاه «لِ» به کلمه‌ای که با «ال» شروع شده است، اضافه شود، «ا» حذف می‌گردد، مانند: لِ + الْكِتَابِ ← لِلْكِتَابِ؛ در کلمه‌ی «اللَّهُ» نیز همین حالت اتفاق می‌افتد؛ با این تفاوت که برای ساده‌تر شدن کلمه، علاوه بر «ا»، «ل» نیز حذف می‌شود، یعنی: لِ + اللَّهُ ← لِلَّهِ.

۲- هرگاه کلماتی مانند اِلَى و اِلَى' به ضمیر اضافه شوند، «ا» آخر کلمه به «ی» تبدیل می‌شود؛ مثال: اِلَى' + كُمْ ← اِلَيْكُمْ

۳- ترجمه‌ی ترکیب سوم به هر دو صورت «محمد(ص) پیامبر خدا» و «محمد(ص) پیامبر خدا است» صحیح است؛ زیرا ترکیب‌ها لزوماً به صورت جمله‌ی کامل نیستند.

۴- همان‌طور که می‌دانید، «ی» کوچک، به جای کسره‌ی اشباع شده‌ی «ه» است تا در قرائت صحیح و ساده‌تر خوانده شود و نباید دانش‌آموز آن را با ضمیر «ی» اشتباه کند. از این رو، در چنین مواردی «ی» کوچک تر از یک حرف معمولی نوشته می‌شود تا قابل تشخیص باشد. در ضمن، نوشتن ترکیب «لِقَوْمِهِ» به صورت «لِ + قَوْم + ه» به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا هم اجزای این ترکیب را تشخیص دهند و هم متوجه شوند که «ی» صدای «ه» است نه کلمه‌ی «ی» به معنای «من».

۵- «ابن» به معنای پسر یا فرزند است. می‌توان ترکیب هشتم را به صورت «گفت عیسی بن مریم» یا «گفت عیسی پسر مریم» معنا کرد.

۶- «بنی» به معنای فرزندان است و این ترکیب را می‌توان به صورت «ای بنی اسرائیل» یا «ای فرزندان اسرائیل» معنا کرد. توجه داشته باشید که، «اسرائیل» نام دیگر حضرت یعقوب (ع) است.

جدول ۳ (تشخیص ترجمه صحیح)

ترجمه صحیح هر عبارت را علامت بزنید.	
الف - پیامبری از سوی خدا	ب - برای پیامبر خدا
الف - او روزگار نامست.	ب - او روزگار من است.
الف - الله روزگار نامست.	ب - الله روزگار آن نامست.
الف - خدا روزگار نامست.	ب - او روزگار نامست.
الف - روزگار من، الله است.	ب - او روزگار من است.

از دانش‌آموزان می‌خواهیم که در گروه‌های ۲ یا حداکثر ۳ نفره یا به صورت انفرادی، پاسخ صحیح هر عبارت را علامت بزنند. شما با راه رفتن در کلاس و نظارت بر فعالیت‌هایی که دانش‌آموزان انجام می‌دهند، در صورت نیاز می‌توانید آن‌ها را راهنمایی کنید.

پس از آن‌که بیشتر دانش‌آموزان تمرین را حل کردند، از هر گروه یا فرد می‌خواهیم هر عبارت را بخوانند و پاسخ انتخاب شده‌ی خود را اعلام کنند. در صورت غلط بودن پاسخ، دانش‌آموز دیگری پاسخ صحیح را می‌گوید.

در صورت نیاز یا پرسش کردن از دانش‌آموزان، از آن‌ها می‌خواهیم که با مقایسه‌ی گزینه‌ی صحیح و غلط، دلیل درستی یا نادرستی آن‌ها را توضیح دهند. بدیهی است میزان این گونه توضیحات، به سادگی یا پیچیدگی عبارت و مدت زمان موجود بستگی دارد.

از آن‌جا که در تمرین سوم «کار در کلاس» به نوعی ترجمه‌ی عبارت‌های قرآنی آمده، به برخی از نکات خاص و ظریف در ترجمه توجه شده است. دبیر محترم می‌تواند بنابر تشخیص خود و با توجه به توانایی و ظرفیت دانش‌آموزان، به برخی از این نکات اشاره کند. بدیهی است به هیچ‌وجه نباید این توضیحات از حد درک دانش‌آموزان یا ظرف زمان تدریس، بیش‌تر باشد.

اینک به برخی از توضیحات درباره‌ی این تمرین توجه کنید.

- ۱- وجود تنوین در اسم، اغلب نشانه‌ی نکره بودن آن است. در فارسی نشانه‌ی نکره «ی» است؛ مانند: رسول: پیامبر ← رسول^۱: پیامبری
- ۲- در ترجمه‌ی عبارت‌های دوم تا پنجم، از فعل ربط «است» استفاده شده است که می‌خواهد به‌طور ضمنی، محلّ استفاده از این فعل را به دانش‌آموزان بیاموزد.
- ۳- توجه دانش‌آموزان را به تشخیص کلمات مرکب (رَبِّي، رَبُّكُمْ و...) و معنای صحیح ضمائر جلب کنید.

جدول ۴ (کلمات هم خانواده)

بهدی، آشنای، نظیر، قلب، نغمه، قناری، قاصد		
		کلمه
		معنی
		خانواده

این تمرین بسیار ساده است؛ همچون درس قبل، از دانش‌آموزان می‌خواهیم کلمات هم‌خانواده را تشخیص دهند و روبه‌روی کلمه‌ی مربوط بنویسند. سپس، هر سطر از یک دانش‌آموز پرسیده می‌شود.

می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید برای هر گروه از کلمات، هم‌خانواده‌های دیگری نیز مثال بزنند. از این رو، بهتر است شما موارد بیشتری را به‌خاطر داشته باشید؛ مثلاً حامد، محمود برای کلمه اول، بهتدی، هدایت برای کلمه‌ی دوم و ظلوم، ظلام برای کلمه‌ی سوم.

بنیان مرصوص

اهداف

- ۱- آشنا کردن دانش آموزان با یکی از آیات جهاد و مبارزه در قرآن
- ۲- آشنا کردن دانش آموزان با واژه‌ی «انتفاضه» و قیام انتفاضه
- ۳- آشنا کردن دانش آموزان با اشتراک دفاع مقدس و انتفاضه

روش تدریس

- ۱- تلاوت آیه توسط دبیر محترم یا یکی از دانش آموزان خوش صدا
- ۲- ترجمه‌ی تحت‌اللفظی توسط دبیر و دانش آموزان
- ۳- تکرار و هم‌خوانی آن توسط دانش آموزان
- ۴- طرح سؤالات واگرا درباره‌ی انتفاضه توسط دبیر و پاسخ دادن به آن توسط دانش آموزان
- ۵- توضیح دادن درباره‌ی تصاویر درس به دانش آموزان.

نمونه‌هایی از پرسش‌های واگرا برای طرح در کلاس

- ۱- واژه‌ی انتفاضه به چه معنا است؟
- ۲- چرا مردم فلسطین انقلاب سنگ می‌کنند؟
- ۳- شیخ احمد یاسین چه کسی بود؟
- ۴- محمد الدوره چه کسی بود و چگونه به شهادت رسید؟

روش بررسی تکلیف انس با قرآن در خانه (قسمت ب)

همان‌طور که می‌دانید، تکلیف دانش‌آموزان در درس قرآن، انجام دادن تمرین‌های انس با قرآن در خانه است؛ از این رو، باید آن‌ها را به این کار تشویق کنیم و در جلسه‌ی بعد تکالیفشان را بررسی نماییم. مانند درس قبل، این تمرین را از دانش‌آموزان می‌پرسیم و رفع اشکال می‌کنیم.

نکاتی درباره‌ی عبارت‌های صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی دانش‌آموزان

۱- همان‌طور که می‌دانیم، حرف ندا (یا) که در عبارت «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا» آمده است، برای مخاطب قرار دادن است. از این رو، آن را به صورت «ای کسانی که ایمان آوردید» معنا می‌کنیم. ممکن است سؤال شود: پس چرا فعل «ءامنوا» به صورت صیغه‌ی غایب به کار رفته است؟ پاسخ این است که غایب بودن این فعل، به علت وجود کلمه‌ی «الَّذِينَ» است که پس از الذین فعل به صورت غایب به کار می‌رود.

۲- می‌دانیم که ضمیر «ه» به معنای «او، ش» است؛ از این رو، ممکن است دانش‌آموزان

عبارت دوم را به صورت « و هنگامی که گفت حضرت موسی به قوم او» معنا کنند که صحیح است ولی برای آن‌ها توضیح می‌دهیم که در چنین مواردی بهتر است به صورت «و هنگامی که گفت موسی به قومش» معنا شود؛ زیرا در «قوم او» معلوم نیست که منظور قوم چه کسی بوده است ولی در «قومش» کاملاً معلوم است که منظور قوم حضرت موسی است. همیشه پس از این گونه توضیحات، به دانش‌آموزان اطمینان می‌دهیم که معنا کردن به هریک از دو صورت یاد شده صحیح است و در هیچ‌یک از دو صورت نمره‌ای از آن‌ها کسر نمی‌شود.

۳- در معنای عبارت پنجم، به فعل ربطی مناسب نیاز داریم؛ در نتیجه، این عبارت به صورت «قطعاً من پیامبر خدا به سوی شما هستم» معنا می‌شود.

۴- عبارت آخر به صورت «و خدا هدایت نمی‌کند قوم ستمکاران را» معنا می‌شود. معمولاً خود دانش‌آموزان لزوم یا عدم لزوم استفاده از حرف «را» را تشخیص می‌دهند. در غیر این صورت، با پرسش کردن، آن‌ها را به سمتی هدایت می‌کنیم که متوجه ضرورت کاربرد حرف «را» در ترجمه‌ی فارسی پس از مفعول شوند.